

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра теорії і методики фізичного виховання

Дипломна робота (проект)
магістра

з теми: «СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ»

Виконала: студентка 2 курсу, групи ФК1-М19
спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)
Жарікова Ольга Анатоліївна
Керівник: Мисів В. М., кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент
Рецензент: Прозар М. В., кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент

Кам'янець-Подільський – 2020 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	8
1.1 Розвиток вищої освіти в галузі ФКіС у контексті ідей гуманістичної освітньої парадигми	8
1.2 Методологічні засади проблеми професійної підготовки вчителів фізичного виховання	13
1.3 Основні напрями дослідження педагогічної системи професійної підготовки вчителів фізичного виховання	17
1.4. Дефінітивний аналіз базових понять дослідження	20
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	29
2.1 Методи дослідження.....	29
2.2 Організація дослідження	30
РОЗДІЛ 3 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ	32
3.1 Організація і методика проведення експериментальної роботи	32
3.2 Упровадження у ЗВО галузі фізичної культури і спорту системи професійної підготовки майбутніх учителів	51
3.3 Визначення ефективності системи професійної підготовки учителів фізичного виховання й аналіз результатів експерименту	61
ВИСНОВКИ.....	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	91

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВМ – внутрішня мотивація

ЗВО – вищий навчальний заклад

ЕГ – експериментальні групи

ЗНЗ – загальноосвітній навчальний заклад

ЗНМ – зовнішньо організована негативна мотивація

ЗПМ – зовнішньо організована позитивна мотивація

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

КГ – контрольні групи

ОКР – освітньо-кваліфікаційний рівень

ОКХ – освітньо-кваліфікаційна характеристика

ФКіС – фізична культура і спорт

ВСТУП

Сучасний рівень розвитку суспільства, освіти та науки висуває високі вимоги до компетентності фахівців різних напрямів, що потребує суттєвих змін у професійній підготовці. Особливо відчутні потреби вдосконалення педагогічної освіти, зокрема навчання майбутніх учителів фізичного виховання. Конкуренція на ринку праці передбачає перехід до ефективніших форм фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи з молоддю, а реалізація прогресивних ідей гуманістичної парадигми освіти у практиці загальноосвітньої школи вимагає підготовки висококваліфікованих учительських кадрів [2, с. 34-35; 43, с. 167].

Суспільно-політичні зміни, що відбулися в Україні, суттєво змінили сутність професійної діяльності вчителів фізичного виховання. Водночас, традиційні зміст, форми і методи їхньої підготовки не повністю відповідають вимогам сьогодення, не сприяють формуванню вчителя як активної, творчої особистості. Тому винятково важливого значення набуває модернізація процесу навчання вчителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах, де відбувається опанування студентами комплексом знань, умінь і навичок, їхній професійний розвиток, формуються інтереси, професійні мотиви та ціннісні орієнтації, що завершується виробленням професійно-педагогічної позиції. На ЗВО покладається відповідальність за підготовку нового покоління педагогів, зміст і рівень кваліфікації яких адекватні інноваціям, що відбуваються в галузі фізичної культури і спорту (ФКіС) та освітньої діяльності.

Проблеми підготовки вчителя перебувають в центрі уваги педагогічної науки. Формування особистості майбутнього вчителя у процесі навчання представлено в роботах багатьох дослідників [1; 13; 42; 54 та ін.]. Професійне становлення фахівців фізичної культури і спорту досліджували Н. Белікова, В. Видрін, С. Єрґогіна, Р. Клопов, О. Конєєв та ін. [6; 34; 61]. Головною метою системи фізичного виховання науковці вважають формування цілісної особистості, що передбачає активний вплив не лише на її фізичний потенціал, а й

на свідомість, психіку та інтелект, сприяє формуванню стійкої позитивної мотивації, ціннісних орієнтацій, інтересів і потреб у фізичній активності та здоровому способі життя (О. Дубогай, Т. Круцевич, Н. Москаленко, Н. Пангелова). Розвиток фахівців фізичної культури і спорту визначається компетенціями, необхідними для творчого розв'язання психолого-педагогічних завдань фізичного виховання молоді. Відповідно, важливе місце в підготовці фахівців цього профілю займають психологічні та педагогічні дисципліни, від яких залежить вироблення в них здатності ефективно застосовувати форми і методи роботи з учнями, креативно мислити, самостійно продукувати нові знання.

Проблеми професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищій освіті розробляли М. Віленський, М. Воробйов, Ю. Драгнєв, Л. Матвєєв, О. Тимошенко, О. Шабалина, Б. Шиян та ін. Науковці підкреслюють високу ефективність сучасних методів навчання у фізкультурній освіті (С. Неверкович та ін.), проте їх застосування для вивчення педагогічних дисциплін висвітлено недостатньо. Загалом проблема підвищення ефективності професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання в педагогічних ЗВО залишається малодослідженою. Водночас, ще менш вивченими є особливості навчання майбутніх учителів у ЗВО галузі фізичної культури і спорту. Попри педагогічну спрямованість цих закладів, чинна система професійної підготовки в них спрямована більшою мірою на розвиток спортивної майстерності та загальнонаукового компоненту освіти майбутніх учителів фізичного виховання, що не забезпечує випускникам рівня педагогічної компетентності відповідно соціального запиту.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – теоретичні та методичні засади системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання до педагогічної діяльності.

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності системи професійної підготовки

майбутніх учителів фізичного виховання.

Для досягнення поставленої мети та перевірки висунутих гіпотез визначені такі основні **завдання**:

1. Визначити й обґрунтувати методологічні засади проблеми професійної підготовки вчителів фізичного виховання; З'ясувати педагогічну сутність професійної діяльності та професійно-педагогічної компетентності вчителя фізичного виховання.

2. Розробити діагностичний інструментарій оцінювання професійної підготовки та виявити сучасний стан готовності майбутніх учителів фізичного виховання.

3. Побудувати й експериментально перевірити модель системи професійної підготовки вчителів фізичного виховання у ЗВО.

Практичне значення дослідження полягає у створенні й апробації сучасної системи професійної підготовки вчителів фізичного виховання у ЗВО галузі ФКіС, що передбачало оновлення науково-методичного забезпечення професійної підготовки студентів.

Матеріали дослідження можуть бути використані в навчальному процесі вищих навчальних закладів педагогічного та фізкультурного профілю, у післядипломній освіті, перепідготовці кадрів, підвищенні кваліфікації та неформальній освіті для формування та розвитку професійно-педагогічної компетентності вчителів фізичного виховання та інших фахівців галузі ФКіС.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на звітній науковій конференції студентів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський 23-24 вересня 2020 року).

Публікації. Результати дослідження за темою кваліфікаційної (дипломної) роботи магістра висвітлені в одній науковій статті.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Роботу викладено на 100 сторінках, з яких 90 основного тексту, вона містить 1 таблицю, 9 рисунків. Дипломна робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох

розділів, висновків, списку 85 використаних літературних джерел.

ВИСНОВКИ

1. Нова освітня парадигма детермінує основні тенденції розвитку вищої освіти у галузі фізичної культури і спорту, зумовлює перегляд утверджених підходів у підготовці майбутніх учителів фізичного виховання в системі вищої освіти України. Методологічною основою професійної підготовки вчителів фізичного виховання є синергетичний, системний, цілісний, особистісно орієнтований, діяльнісний, полісуб'єктний, технологічний, інтегративний, компетентнісний, інноваційний підходи, теорія управління та теорія оптимізації. Для їх повної реалізації у ЗВО галузі ФКіС з урахуванням загальних закономірностей навчання ми запропонували такі специфічні принципи: пріоритетності розвитку особистості майбутнього вчителя; відповідності змісту навчання особливостями професійнопедагогічної діяльності вчителя фізичного виховання; продуктивності освітнього процесу; інтенсифікації освітнього процесу; урахування в навчанні специфіки фізкультурно-спортивної галузі.

2. Аналіз педагогічної сутності професійної діяльності вчителя фізичного виховання дає підстави стверджувати, що вона є соціально-формуальною, творчою, конструктивною, організаторською, діагностичною, котра забезпечує навчально-виховний вплив не лише розумового, а й психофізичного характеру та потребує взаємозв'язку ґрунтовних психолого-педагогічних і фізкультурноспортивних знань і вмінь. Діяльність сучасного учителя фізичного виховання як педагога-вихователя, організатора та дослідника постійно розширюється, ускладнюється та охоплює діагностико-прогностичні, навчально-розвивальні, оздоровчо-профілактичні, навчально-методичні, виховні, комунікативні, здоров'язбережувальні, контролювальні, моніторингові, фізкультурно-просвітницькі функції. Окрім бездоганних фізичних і психічних кондицій для їх виконання йому необхідна низка розвинутих здібностей і властивостей, зокрема: педагогічний хист, схильність до роботи з молоддю, прагнення працювати в галузі ФКіС. Вважаємо, що вчитель фізичного виховання

має володіти високою загальною та інтелектуальною культурою, моральною, правовою відповідальністю та естетичною вихованістю.

Професійно-педагогічна компетентність вчителя фізичного виховання є інтегрованим, багаторівневим і багатокомпонентним утворенням, що охоплює: світоглядні позиції особистості, професійні знання й уміння, особистісні якості, власний досвід, які мають відображення у здатності самостійно, ефективно та якісно виконувати навчально-виховну діяльність і розв'язувати складні педагогічні завдання, керуючи багатограним процесом фізичного виховання молоді. Вона виступає найважливішою якісною характеристикою теоретичної та практичної підготовленості, здатності та готовності до творчої педагогічної діяльності в галузі фізичної культури і спорту, прагнення до гармонії духовного та фізичного саморозвитку, самовдосконалення, розвитку соціально-педагогічної активності особистості вчителя.

3. Виконаний комплексний аналіз стану вищої освіти галузі ФКіС дозволив нам виявити основні чинники професійного розвитку особистості вчителя фізичного виховання: зовнішні стосовно освітньої системи (соціетарні – суспільні, соціально-культурні, нормативно-правові тощо) та внутрішні (інституційні – навчально-методичні, змістові, організаційно-технологічні тощо). Особистісними (інтраперсональними – внутрішніми стосовно суб'єктів навчання або суб'єктними) є внутрішні чинники підвищення їхніх якостей і властивостей, які розподіляємо на чинники розвитку особистості педагога та чинники розвитку особистості студента. Зовнішніми стосовно суб'єктів навчання є інтерперсональні (міжособистісні) чинники впливу на студента у процесі навчання з боку викладачів, колег-студентів, наставників під час проходження практики.

Складність і багатогранність освітнього процесу підготовки вчителів фізичного виховання, своєрідність механізмів розв'язання актуальних навчальних, виховних і культурологічних завдань, потреба впровадження освітніх інновацій, спрямованих на підвищення продуктивності освітнього процесу зумовлює необхідність розгляду й узгодження у ЗВО галузі ФКіС різних чинників впливу, ставить завдання визначення з усієї сукупності тих, від яких найбільше залежать

ефективність, об'єднання їх в єдине ціле за своєю структурою та взаємодією задля підвищення успішності, якості освіти.

4. Виокремленні, обґрунтовані та перевірені за допомогою процедури факторного аналізу психолого-педагогічні умови вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання в освітньому процесі ЗВО включають:

- цілеспрямовану мотивацію студентів і викладачів до навчання та педагогічної діяльності;
- поглиблення змісту професійно спрямованого навчання з педагогічних дисциплін;
- комплексне системно-цільове проектування професійної підготовки;
- застосування інноваційних технологій, спрямованих на розвиток педагогічної майстерності вчителя.

Реалізація комплексу психолого-педагогічних умов забезпечує: досягнення мети і завдань професійної освіти, взаємозв'язок і оптимізацію навчальної, розвивальної та виховної функцій професійної підготовки вчителя; узгодженість і взаємодію змісту, форм, методів і технологій підготовки майбутніх учителів фізичного виховання; спрямування психолого-педагогічної складової професійної підготовки студентів на майбутню діяльність учителя фізичного виховання; сприяють створенню інноваційного освітнього середовища для формування комплексу компетентностей, необхідних учителям фізичного виховання.

5. Як основа проектування й організації заходів, необхідних для вдосконалення педагогічної освіти у ЗВО галузі ФКіС, розроблена Концепція професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання, що висуває ідею підвищення ефективності підготовки студентів шляхом створення інноваційного освітнього середовища у ЗВО, інтегративний характер якого забезпечуватиме якісну підготовку випускників до професійно-педагогічної діяльності, спрямованої на формування в учнів середньої загальноосвітньої школи основ фізичної культури, їхнього здоров'язбереження, самовдосконалення, фізичного виховання та гармонійного розвитку.

Основними шляхами вдосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання Концепція передбачає:

- мотивацію студентів і викладачів щодо розвитку педагогічних здібностей, закладення основ педагогічної майстерності;
- коригування структури та обсягу змісту навчання з метою забезпечення професійної спрямованості освітнього процесу та досягнення відповідності рівня підготовленості випускників до вимог сучасного соціального замовлення;
- осучаснення та вдосконалення методів і технологій (розвивального, проектного, контекстного навчання та ін.) формування професійно-педагогічних компетентностей майбутніх учителів, досвіду проектування, організацію та здійснення ефективного процесу фізичного виховання учнів;
- створення позитивного психологічного клімату, атмосфери партнерства, спільної продуктивної діяльності та взаємодії викладачів і студентів;
- розвиток рефлексії студентів і викладачів стосовно готовності до реалізації сучасних концепцій та інноваційних технологій навчання та фізичного виховання.

Розв'язання цих завдань потребує подальшої модернізації та інтенсифікації

Одержані результати дозволяють зробити висновок, що на методологічному, теоретичному, науково-методичному та технологічному рівнях вирішена актуальна науково-педагогічна проблема вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у ЗВО галузі ФКіС. Це дало змогу сформулювати пропозиції Державній науковій установі «Інститут модернізації змісту освіти» (Відділ дослідження підготовки вчителів) щодо впровадження інноваційних підходів у програмно-методичне забезпечення підготовки вчителів фізичного виховання, які закладають основу здорового способу життя, фізичної культури суспільства, духовного та фізичного збагачення нації, передусім оновлення навчально-методичної документації (навчальних планів, програм, посібників і підручників, електронних освітніх ресурсів), що забезпечували б упровадження та реалізацію інформаційно-комунікаційних,

пошуково-дослідницьких технологій, контекстного навчання та інших прогресивних нововведень.

Проведене дослідження не вичерпує всіх актуальних і практично значущих завдань педагогічної підготовки фахівців галузі ФКіС. Перспективу подальших розвідок становлять важливі питання: управління якістю педагогічної освіти в умовах автономії університетів; розвитку мобільності, конкурентоспроможності та підвищення кваліфікації вчителів фізичного виховання; активізації професійнопедагогічного потенціалу педагогів із низьким рівнем самоактуалізації («синдром професійного вигорання»); проблеми лідерства та мотивації професійного зростання науково-педагогічних працівників галузі ФКіС; орієнтації викладачів вищої школи на інноваційну діяльність; модернізації організаційних структур навчальних закладів галузі ФКіС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллина О. А. Демократизация образования и подготовка специалистов: проблемы и поиски / О. А. Абдуллина // Высшее образование в России. — 1996. — № 1. — С. 73—78.
2. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего образования / О. А. Абдуллина. — М. : Просвещение, 1990. — 142 с.
3. Агеевец В. У. Методология и организационно-педагогические факторы совершенствования системы управления физической культурой в современном социалистическом обществе : автореф. дисс. на соискание науч. степени докт. пед. наук в форме науч. докл. : спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки» / В. У. Агеевец. — М., 1986. — 55 с.
4. Ажиппо О. Ю. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах (теоретичний і методичний аспекти) / О. Ю. Ажиппо. — Харків : Цифрова друкарня № 1, 2012. — 423 с.
5. Азаров Ю. П. Искусство воспитывать : кн. для учителя. — 2-е изд., испр. и доп. / Ю. П. Азаров. — М. : Просвещение, 1985. — 448 с.
6. Айунц Л. Р. Сучасна система фізичної та спортивної підготовки [Електронний ресурс] / Л. Р. Айунц // Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти/ — Режим доступу : http://www.zippo.net.ua/index.php?page_id=470.
7. Акімова О. В. Теоретико-методичні засади формування творчого мислення майбутнього вчителя в умовах університетської освіти : монографія / О. В. Акімова. — Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2007. — 352 с.
8. Акімова О. В. Теоретико-методичні засади формування творчого

мислення майбутнього вчителя в умовах університетської освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Акімова. — Тернопіль, 2010. — 41 с.

9. Акусок А. М. Теоретичні засади формування змісту загальнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / А. М. Акусок. — К., 2009. — 21 с.

10. Анастаси А. Психологическое тестирование / Анна Анастаси, Сьюзен Урбина. — СПб. : Питер, 2007. — 688 с.

11. Антоненко О. В. Підготовка майбутнього вчителя фізичного виховання до інноваційної навчальної діяльності [Електронний ресурс] / Антоненко О. В. // Електронний архів наукових публікацій Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. — 2008. — С. 77—81. — Режим доступу : enpuiq.npu.edu.ua/bitstream/123456789/4197/1/Antonenko.pdf.

12. Арановская И. Подготовка специалиста как социокультурная проблема / И. Арановская // Высшее образование в России. — 2002. — № 4. — С. 115—119.

13. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы / С. И. Архангельский. — М. : Высш. шк., 1980. — 368 с.

14. Аухадеева Л. А. Формирование коммуникативной культуры современного учителя в процессе вузовской подготовки : автореф. дисс. на соискание науч. степени д-ра пед наук : спец. : 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Л. А. Аухадеева. — Казань, 2008. — 48 с.

15. Ахметов Р. Ф. Легка атлетика : підручник / Р. Ф. Ахметов, Г. М. Максименко, Т. Б. Кутел. — Житомир, 2010. — 320 с.

16. Ахметов Р. Ф. Проблеми й перспективи формування професійної майстерності фахівців фізичної культури засобами інноваційних технологій. Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. — 2007. — № 34. — С. 50—52.

17. Ашмарин Б. А. Теория и методика педагогических исследований в

физическом воспитании / Б. А. Ашмарин. — М. : Физкультура и спорт, 1978. С. 14-35.

18. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды / Ю. К. Бабанский ; [сост. М. Ю. Бабанский ; авт. вступ. ст. Г. Н. Филонов и др.] ; АПН СССР. — М. : Педагогика, 1989. — 560 с.

19. Бабанский Ю. К. Оптимизация процесса обучения : общедидактический аспект / Ю. К. Бабанский. — М. : Педагогика, 1977. — 254 с.

20. Бабанский Ю. К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований // Избранные педагогические труды / Ю. К. Бабанский. — М. : Педагогика, 1989. — С. 436—546.

21. Бабенко А. Формування інтегрованих знань і вмінь у процесі професійно-методичної підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання [Електронний ресурс] // Андрій Бабенко. — Режим доступу : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1132>.

22. Лузянина Л. Л. Коммуникативная культура учителя и педагогические условия ее развития / Л. Л. Лузянина // Вестник Омского университета. — 2002. — № 3. — С. 93—96.

23. Лукьяненко В. П. Методологические основания проблемы разработки и применения педагогических технологий (на примере формирования физической культуры личности) / В. П. Лукьяненко // Образование. — 2005. — № 5. — С. 12—22.

24. Лутай В. С. Синергетичний підхід в освіті / В. С. Лутай // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — С. 812—813.

25. Луткова Н. В. Соотношение репродуктивных и творческих элементов познавательной деятельности при подготовке специалистов в институте физической культуры (на материале волейбола) : дисс. канд. пед. наук : 13.00.04 / Луткова Наталия Валерьевна. — Л., 1990. — 185 с.

26. Лях В. И. Ориентиры перестройки физического воспитания в общеобразовательной школе / В. И. Лях // Теория и практика физической

культури. — 1990. — № 9. — С. 10—14.

27. Магин В. А. Контекст модернизации высшего профессионального физкультурного образования / Магин В. А. // Теория и практика физической культуры. — 2005. — № 4. — С. 39—41.

28. Магин В. А. Модернизация системы профессиональной подготовки специалистов по физической культуре и спорту на основе инновационных технологий : дисс. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Магин Владимир Алексеевич. — М., 2006. — 390 с.

29. Магльований А. Цілеспрямоване формування окремих компонентів структури особистості через рухову активність / Анатолій Магльований, Наталія Степанченко, Ольга Кунинець, Оксана Іваночко // Фізична активність, здоров'я і спорт. — Львів : ЛДУФК, 2010. — № 2. — С. 14—21.

30. Майборода В. К. Вища педагогічна освіта в Україні : історія, досвід, уроки (1917-1985 рр.) / В. К. Майборода. — К. : Либідь, 1992. — 196 с.

31. Макаренко А. С. Педагогические сочинения : в 8 т. / А. С. Макаренко ; сост. М. Д. Виноградова, А. А. Фролов. — М. : Педагогика, 1984. — Т 4. — 400 с.

32. Маковецька Н. В. Формування фізичної культури і здорового способу життя особистості : теоретичний аспект проблеми / Н. В. Маковецька // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. — 2006. — № 10. — С. 117—121.

33. Максименко С. Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці : навч. посіб. для вищої шк. / С. Д. Максименко. — К. : Наукова думка, 1998. — 216 с.

34. Максименко С. Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження / С. Д. Максименко. — К., 1990. — 239 с.

35. Максимова Н. Ю. К вопросу о профессиональной мотивации студентов / Н. Ю. Максимова // Молодой ученый. — 2014. — № 21. — С. 106—108.

36. Маринченко К. А. Формирование компетентности профессионально

личностного самосовершенствования будущих преподавателей физической культуры в вузе : автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / К. А. Маринченко. — Орел, 2012. — 23 с.

37. Маркова А. К. Психологический анализ профессиональной компетентности учителя / А. К. Маркова // Сов. педагогика. — 1990. — № 8. — С. 82—88.

38. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. — М. : Знание, 1996. — 308 с.

39. Маркова А. К. Формирование мотивации учения : кн. для учителя / Маркова А. К., Матис Т. А., Орлов А. Б. — М. : Просвещение, 1990. — 192 с.

40. Мартузане Р. З. Педагогические условия формирования активного отношения студентов к физкультурно-спортивной деятельности : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теория и история педагогики» / Р. З. Мартузане. — Рига, 1989. — 18 с.

41. Марцева Л. А. Професійна підготовка молодших спеціалістів радіотехнічного профілю в технічних коледжах : монографія / Людмила Андріївна Марцева ; за ред. Р. С. Гуревича. — Вінниця : Тезис, 2015. — 436 с.

42. Маслов В. И. Высшее физкультурное образование сегодня и завтра / Маслов В. И., Зволинская Н. Н. // Теория и практика физ. культуры. — 1990. — № 12. — С. 2—11.

43. Махмутов М. И. Проблемное обучение. Основные вопросы теории / М. И. Махмутов. — М. : Педагогика, 1975. — 368 с.

44. Международные нормативные акты ЮНЕСКО : конвенции, соглашения, протоколы, рекомендации, декларации / сост. И. Д. Никулин. — М. : Логос, 1993. — 640 с.

45. Мелик-Гайказян И. В. Моделирование образовательных систем: исследовательская программа [Электронный ресурс] / И. В. Мелик-Гайказян. // Высшее образование в России. — № 9. — 2008. — Режим доступа : .

46. Мельникова Н. Ю. Проблемы модернизации профессионального

образования в сфере физической культуры и спорта / Н. Ю. Мельникова // Олімпійський спорт і спорт для всіх : тези доповідей ІХ Міжнародного наукового конгресу ; 20-23 вересня 2005 р., м. Київ. — К., 2005. — С. 921.

47. Методика воспитательной работы : учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Л. К. Гребёнкина, Е. М. Аджиева, О. В. Ерёмкина ; под ред. В. А. Слостенина. — М. : Академия, 2009. — 160 с.

48. Методика преподавания в высшей школе : учеб.-практич. пособие / В. И. Блинов, В. Г. Виненко, И. С. Сергеев. — М. : Юрайт, 2014. — 315 с.

49. Методологические проблемы современной науки / Э. Г. Юдин. — М. : Наука, 1978. — 391 с.

50. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. — К. : К.І.С., 2004. — С. 15—24.

51. Степанченко Н. І. Структурні аспекти проблеми професійної компетентності особистості вчителя фізичного виховання / Н. І. Степанченко // Вісник Чернігівського нац. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. — Чернігів, 2015. — Вип. 129, т. 2. — С. 255—259.

52. Степанченко Н. І. Теоретичні основи дидактичного забезпечення професійно-педагогічної мотивації студентів вузів фізкультурно-спортивного профілю в процесі вивчення педагогічних дисциплін / Н. І. Степанченко // Вісник Чернігівського нац. пед. ун-ту. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. — Чернігів, 2013. — Вип. 107, т. 1. — С. 314—318.

53. Степанченко Н. І. Формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до інноваційної діяльності / Н. І. Степанченко // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)». — К., 2015. — Вип. 5 К(61). — С. 234—236.

54. Столяров В. И. Актуальные проблемы истории и философскосоциологической теории физической культуры и спорта / В. И. Столяров. — М. : ГЦОЛИФК, 1984. — 103 с.

55. Стоянов В. А. Професійна підготовка вчителів фізичної культури в умовах модернізації вищої освіти / В. А. Стоянов // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). — Бердянськ : БДПУ, 2012. — № 4. — С. 265—269.

56. Стрельников В. Ю. Професійна компетентність вчителя. Актуальні проблеми безперервного підвищення кваліфікації педагогічних кадрів України в умовах становлення національної школи : [зб. статей / за ред. С. В. Крисюка]. — К., 1992. — С. 44—45.

57. Сулейманов И. И. Основные понятия теории физической культуры: их сущность и соотношение / И. И. Сулейманов // Теория и практика физической культуры. — 2001. — № 3. — С. 12—16.

58. Сухомлинський В. О. Допомога вчителю в удосконаленні педагогічної майстерності / Сухомлинський В. О. // Вибр. твори : в 5 т. — К. : Радянська школа, 1977. — Т. 4. — 643 с.

59. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. — К. : Радянська школа, 1977. — Т. 4. — С. 394—625.

60. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : монографія / Сущенко Людмила Петрівна ; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України ; Запорізький держ. ун-т. — Запоріжжя : ЗДУ, 2003. — 442 с.

61. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у зарубіжних країнах : методична розробка / Л. П. Сущенко. — Запоріжжя : ЗДУ, 2002. — 43 с.

62. Сущенко Л. П. Становлення і розвиток вітчизняної системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту : навч. посіб. / Л. П. Сущенко. — К. : Екмо, 2004. — 158 с.

63. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. П. Сущенко. — К., 2003. — 46 с.
65. Шашкин Г. А. Организационно-педагогические аспекты подготовки специалистов вузами физической культуры Российской Федерации в условиях реформы высшего образования: дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Шашкин Геннадий Анатольевич. — СПб., 1998. — 300 с.
66. Шварц И. Е. Внушение в педагогическом процессе : учебное пособие для спецкурса / И. Е. Шварц. — Пермь, 1971. — 304 с.
67. Шинкарюк А. І. Психологічні знання, уміння та навички в системі професійної підготовки вчителів фізичної культури / Шинкарюк А. І., Левицький Є. Л., Кульчинський В. А. □□ Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні : матер. І-ї республ. конф. — Луцьк : Надстир'я, 1994. С. 230—231.
68. Шишов С. Е. Школа : мониторинг качества образования / С. Е. Шишов, В. А. Кальпей. — М. : Педагогическое общество России, 2000. — 320 с.
69. Шиян Б. М. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту : навч. посібник / Б. М. Шиян, В. Г. Папуша. — Харків : ОВС, 2005. — 208 с.
70. Шиян Б. М. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття // Б. М. Шиян // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні : зб. наук. пр. — Рівне : Принт Хауз, 2001. — Вип. 2. — С. 371—374.
71. Шиян Б. М. Теоретично-методичні основи підготовки вчителів фізичної культури в педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» Б. М. Шиян. — К., 1997. — 50 с.
72. Шиян Б. М. Теорія і методика наукових педагогічних досліджень у

фізичному вихованні та спорті / Б. М. Шиян, О. М. Вацеба. — Тернопіль : Богдан, 2008. — 276 с.

73. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / Б. М. Шиян. — Ч. 1. — Тернопіль : Навчальна книга—Богдан, 2001. — 272 с.; Ч. 2. — Тернопіль : Навчальна книга—Богдан, 2002. — 248 с.

74. Шкробтій Ю. М. Стан та напрямки вдосконалення системи підготовки кадрів для галузі фізичної культури і спорту / Шкробтій Ю. М. □□ Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні : матер. І-ї республ. конф. — Луцьк : Надстир'я, 1994. — С. 113—114.

75. Шоробура І. М. Від творчого пошуку до педагогічних інновацій : навч. посіб. / І. М. Шоробура, А. А. Григор'єва ; Хмельниц. гуманіт.-пед. акад. — Хмельницький : Вид-во ХГПА, 2011. — 207 с.

76. Шорохова Е. В. Социальная детерминация поведения. Психологические проблемы социальной регуляции поведения. / под ред. Е. В. Шороховой, М. И. Бобневой. — М. : Наука, 1976. — С. 5—28.

77. Шукшунов В. Е. От осознания парадигмы к образовательной практике / В. Е. Шукшунов, В. Ф. Взятыхшев, Л. И. Романкова // Высшее образование в России. — 1995. — № 3. — С. 35—44.

78. Щедровицкий Г. П. Коммуникация, деятельность, рефлексия. Исследования речемыслительной деятельности. — Психология. — Вып. 3. — Алма-Ата, 1974. — С. 12—22.

79. Щедровицкий Г. П. Принципы и общая схема методологической организации системно-структурных исследований и разработок / Щедровицкий Г. П. — М. : Наука, 1981. — С. 193—227.

80. Щедровицкий Г. П. Философия. Наука. Методология. М, 1997 — 656 с.

81. Щербак О. Організаційно-педагогічні засади підвищення кваліфікації педагога професійного навчання / Ольга Щербак // Інноваційність у науці і освіті / упоряд. : Н. Ничкало; І. Савченко : Хмельницький національний

університет. — К. : Богданова А. М., 2013. — С. 294—301.

82. Щербаков А. И. Психологические основы формирования личности советского учителя в системе высшего педагогического образования / А. И. Щербаков. — Л. : Просвещение, 1967. — 266 с.

83. Щербаков И. И. Физкультурному образованию — непрерывный характер / А. И. Щербаков // Теория и практика физической культуры. — 1990. — № 7. — С. 7—9.

83. Strategies of Change in Teacher Education : European Views / Gassner, O. (ed) ; Proceedings of the ENTEP/ BLK conf., 18—19 Jan., 2002, Austria. — Feldkirsh : Padagogische Akademie Feldkirsh, 2002. — 198 s.

84. The Bologna Declaration of 19 June 1999. Joint declaration of the European Ministers of Education [Electronic resource] / The European Higher Education Area. — Access Mode : http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf.

85. Voinar I. Problems and Tendencies of Professionals Education in Physical Culture Area / I. Voinar // Physical Education and Sport Pedagogy. — 2011. Vol. 17 (1). — P. 44—50.